

Kunnskapsdepartementet

Høringsnotat

forslag til endring i forskrift om utdanningsstøtte

og

forslag til endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge

November 2020

Innhold

1. Innledning	2
2. Oppsummering	3
3. Oppheve rett til omgjøring av lån til utdanningsstipend for fag tatt som forbedringsprivatist	3
4. Endring i lån og stipend til reiser ved utdanning utenfor Norden	5
5. Endret beregningsmetode for hvor lenge deltidsstudenter og –elever kan få lån og stipend	6
6. Regeltekniske forslag	7
6.1 Unntak fra vilkår om behovsprøving av inntektsavhengig stipend mot forsørgerinntekt	7
6.2 Beregning av tilleggslån for søkere som tar permisjon på grunn av fødsel eller adopsjon	9
7. Økonomiske og administrative konsekvenser	10
8. Utkast til forskrift om endring i forskrift om utdanningsstøtte	10
9. Forslag til endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge	13
Utkast til forskrift om endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge	13

1. Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift om utdanningsstøtte som ble fastsatt 15. april 2020. Endringene vil gjelde fra studieåret 2021–2022.

Kunnskapsdepartementet foreslår følgende endringer:

- å oppheve retten til å få lån gjort om til stipend for privatister som tar fag i videregående opplæring som er bestått tidligere, det vil si en periode hvor eleven hadde ungdomsrett etter opplæringslova § 3-1
- å redusere antall reiser elever og studenter i utlandet får stipend til, slik at søkere får 35 prosent stipend til kun én tur-retur-reise, mot to i dag
- å endre beregningsmetoden for hvor lenge studenter og elever kan få lån og stipend, fra antall år til antall studiepoeng, slik at det blir mulig å ta utdanning på deltid ut over dagens begrensning på åtte år

Departementet foreslår også en endring i ordlyden i ett av unntakstilfellene ved behovsprøving av inntektsavhengig stipend mot forsørgerinntekt. I tillegg foreslår departementet å presisere hvordan tilleggslån beregnes for studenter og elever som har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon. Disse endringene er regeltekniske og skal sikre bedre samsvar mellom dagens praksis, formålet med reglene og forskriftens ordlyd. Endringene innebærer ingen endringer i bevilgninger til utdanningsstøtteordningene.

Justering av satser etter forventet økning i konsumprisindeks, som skal gjelde for studieåret 2021–2022, vil bli foretatt i forbindelse med fastsetting av denne endringsforskriften og behandles ikke i høringsnotatet. Ved fastsettelse vil departementet også gjennomføre de nødvendige endringene som følge av navneendring fra fylkesmann til statsforvalter fra 1. januar 2021. Det kan også komme enkelte regeltekniske endringer som følge av forhandlingene knyttet til Storbritannias uttrede fra EU.

Kunnskapsdepartementet foreslår også i høringsnotatets kapittel 9 en regelteknisk endring i en henvisning i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge som følge av en lovendring. Endringen innebærer ingen realitetsendringer, og medfører dermed ingen budsjettkonsekvenser.

2. Oppsummering

Etter forskrift til opplæringslova § 3-10 er en privatist i videregående opplæring en som melder seg til eksamen i fag hvor vedkommende ønsker å få dokumentert sin kompetanse. Privatistordningen var primært tenkt som en ordning for voksne uten dokumentert videregående opplæring, men har utviklet seg til langt på vei å være en ordning som benyttes av kandidater som ønsker å forbedre karakterer på vitnemålet, eller «forbedringsprivatister». Det er i dag ingen grense på antall ganger en elev kan ta en privatisteksamen, og en kan få gjort om lån til stipend for fag som allerede er bestått og som eleven allerede har fått støtte til. Antallet forbedringsprivatister har økt vesentlig i løpet av det siste tiåret og utgjør et flertall av de som tar privatisteksamener.

Dette har gjort ordningen ressurskrevende for de lokale eksamenskontorene og skaper utfordringer ved videre utvikling av eksamen. For å begrense antall forbedringsprivatist-eksamener, mener departementet at det kan være formålstjenlig å skille mellom ulike typer privatisteksamener ved omgjøring fra lån til stipend ved bestått eksamen. Dette innebærer å skille mellom privatisteksamen en elev tar i et fag som er bestått tidligere, og privatisteksamen som en elev tar i et fag som ikke er bestått tidligere. Endringen vil også bidra til å målrette ordningen med omgjøring av lån til stipend slik at den forbeholdes de som ikke har bestått eksamen i faget tidligere, og følger regelverkets prinsipp om at en ikke får støtte til samme fag to ganger.

Søkere som tar utdanning utenfor Norden, har i dag rett til lån og stipend som et tilskudd til to tur-retur-reiser hvert studieår. Av det samlede beløpet får søkere 65 prosent som lån og 35 prosent som stipend. Departementet mener at de praktiske og administrative årsakene til at ordningen i 1994 ble anbefalt utvidet fra én til to tur-retur-reiser, har falt bort. Det har skjedd vesentlige endringer for eksempel i hvordan flybilletter prises i dag enn det som var tilfellet for 25 år siden. Derfor foreslår departementet at det bare gis stipend til den første tur-retur-reisen.

Søkere som tar annen utdanning enn videregående opplæring med ungdomsrett, har i dag rett til lån og stipend i åtte år. Antall år blir beregnet uten at det tas hensyn til om utdanningen tas på heltid eller deltid. I Meld. St. 14 (2019–2020) *Kompetansereformen – Lære hele livet* signaliserte regjeringen et ønske om å få flere til å investere i sin egen kompetanseutvikling, og i statsbudsjettet for 2020 ble det gjort mulig å få lån og stipend til all deltidsutdanning. Likevel kan tidsrammen på åtte år, slik den beregnes i dag, være et hinder for studenter og elever som tar deltidsutdanning fordelt over flere år. Departementet foreslår derfor å endre beregningen av bruk av rammen for lån og stipend fra antall år til antall studiepoeng.

3. Oppheve rett til omgjøring av lån til utdanningsstipend for fag tatt som forbedringsprivatist

Gjeldende rett

En elev som tar videregående opplæring uten ungdomsrett, som fører frem til privatisteksamen, har rett til et basislån på 11 229 kr per måned. Inntil 40 prosent av dette basislånet kan gjøres om til utdanningsstipend for fag som eleven består. Eleven kan i dag få gjort om lån til utdanningsstipend for å ta fag som eleven tidligere har bestått, det vil si i perioden hvor eleven hadde ungdomsrett til videregående opplæring og dermed ikke var omfattet av omgjøringsordningen. Eleven kan derimot ikke få gjort om lån til stipend for fag som eleven består for andre gang, dersom eleven allerede har

fått gjort om lån til stipend første gang eleven besto faget. Lån og stipend til utdanning som fører frem til privatisteksamen regnes med i det samlede antallet år med lån og stipend (åtteårsblokken) den enkelte har rett til etter forskrift om utdanningsstøtte § 70.

Departementets vurderinger og forslag

Bakgrunnen for privatistordningens opprettelse i 1968 var et ønske om å gi voksne uten utdanning en mulighet til å få dokumentert sin kompetanse, uansett hvordan denne personen hadde tilegnet seg denne kompetansen¹. Slike «førstegangsprivatister» har enten ikke tidligere hatt videregående opplæring, eller mangler vurdering i enkelte fag. Ordningen ble etter hvert utvidet slik at også elever som allerede har fullført et fag eller et fullt løp i videregående skole, kan ta eksamener for å forbedre karakterene på vitnemålet («forbedringsprivatister»). Elever fikk også i 2006 anledning til å avlegge privatisteksamen de hadde hatt elevstatus i, mens de fremdeles var elever i videregående skole, og få forbedrede karakterer påført på førstegangsvitnemålet². Samtidig har voksne i løpet av denne tiden fått en lovfestet rett til videregående opplæring.

De ovennevnte utvidelsene kombinert med økt konkurranse ved opptak til høyere utdanning, har gjort at ordningen som opprinnelig var tenkt å være for voksne uten videregående opplæring, i økende grad har utviklet seg til å være en ordning for forbedringsprivatister. I dag tar over halvparten av privatistene eksamen for å forbedre karakterer i allerede beståtte fag, ifølge en rapport fra eksamensgruppa som ble nedsatt av Kunnskapsdepartementet i september 2018³. Det er i dag ingen begrensning i antall eksamener forbedringsprivatister kan ta i hvert fag, og privatistene selv kan velge hvilken karakter som skal stå på vitnemålet. En stor del av privatistene er også elever i ordinær opplæring i andre fag.

Det totale antallet privatister har også økt vesentlig. Etter tall fra Utdanningsdirektoratet var det våren 2009 24 313 påmeldte privatistkandidater, mens våren 2013 hadde tallet steget til 37 232. Departementet økte privatistgebyret i 2013 blant annet for å hindre at antall privatister skulle bli så høyt at ordningen uthuler formålet med den ordinære opplæringen. Dette måtte likevel balanseres opp mot at et for høyt gebyr kan begrense mulighetene for elever med få midler. Effekten var kortvarig, og våren 2019 hadde tallet igjen steget til 37 265 påmeldte privatistkandidater til sentralt gitt videregående eksamen. Eksamensgruppa melder om at ordningen er svært ressurskrevende, og det store omfanget av privatister kan hindre videre utvikling av eksamen. Fraværet på privatisteksamen kan også ligge nærmere 25 prosent.

Eksamensgruppa mente at det økende antallet forbedringsprivatister og ressursbruken knyttet til dette, gir grunn til at ordningen bør gjennomgås, særlig med tanke på rettigheter knyttet til forbedringseksamener. Eksamensgruppa var enig i at elever bør ha en mulighet til å ta eksamener i fag de mangler karakter i, men var kritiske til at ordningen i utstrakt grad brukes til å forbedre karakterer i fag som allerede er bestått. Forskning på privatistordningen har også konkludert med at privatisteksamen ikke fungerer som et godt tiltak for å bedre gjennomføringen i videregående

---

¹ Utdanningsdirektoratet (2012). Direktoratets anbefaling – Oppdragsbrev 13 - 12 – Gjennomgang av ordningen med privatisteksamen og vurdering av behov for endringer. <https://www.udir.no/globalassets/upload/vurdering/5/privatisteksamen.pdf>

² Nesmann, M. & Kovač, V.B. (2016). Privatister - hvem er de, og hva motiverer dem til å lykkes på eksamen? Kartlegging av bakgrunnsvariabler og deres intensjon i lys av en utvidet versjon av teorien om planlagt atferd. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, Vol. 2, 2016. <http://dx.doi.org/10.17585/ntpk.v2.408>

³ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/vurderinger-og-foreloepige-anbefalinger-fra-eksamensgruppa/7.eksamens-organisering/#7.3.privatistordningen>

opplæring⁴, og at siden både ordningen og privatistene som gruppe har forandret seg over tid, kan det være grunn til å revurdere rammene rundt ordningen⁵.

Som et tiltak for å redusere antallet forbedringsprivatister, foreslår departementet at elever som allerede har bestått fag i videregående opplæring mens eleven hadde ungdomsrett til videregående opplæring, ikke skal få gjort om lån til utdanningsstipend for de aktuelle fagene. Elever som tar eksamen som forbedringsprivatist beholder retten til lån etter dagens regler. Denne endringen påvirker ikke mulighetene for at elever som mangler videregående opplæring eller vurdering kan få gjort om lån til stipend som førstegangsprivatist.

Som nevnt er det allerede i dag slik at en elev ikke får gjort om lån til stipend for eksamener som eleven tidligere har bestått og fått gjort om lån til stipend for. Samme prinsipp gjelder for høyere utdanning, der studenter ikke får gjort om lån til stipend for forbedring av eksamener som tidligere er bestått og som det er gjort om lån til stipend for.

Departementets forslag

Departementet foreslår at søkere som tar videregående opplæring uten ungdomsrett, og som tar privatisteksamen i fag som er bestått da søkeren hadde ungdomsrett, ikke skal få gjort om lån til utdanningsstipend for de aktuelle fagene. Se kapittel 8 for forslag til endring i § 77.

4. Endring i lån og stipend til reiser ved utdanning utenfor Norden

Gjeldende rett

Studenter og elever som tar utdanning utenfor Norden, har rett til lån og stipend til å dekke reiseutgifter mellom Norge og regionen lærestedet ligger i. Det er fastsatte satser for hver enkelt region for hvert studieår. Satsene tilsvarer to tur-retur reiser per studieår, hvor 65 prosent av satsene blir gitt som lån og 35 prosent av satsene blir gitt som stipend. Elever og studenter som tar utdanning som varer seks måneder eller mindre per studieår, har rett til halv sats, det vil si én tur-retur-reise.

Departementets vurderinger og forslag

I 2018–2019 fikk omtrent 23 100 personer lån og stipend til reise til utdanning utenfor Norden. Blant disse fikk omtrent 14 000 lån og stipend til to tur-retur-reiser, mens de resterende 9 000 fikk lån og stipend til én tur-retur-reise. Dagens ordning fungerer som et bidrag til å støtte reiser til og fra studieområdet, og det er ikke intensjonen at studenter eller elever skal få full dekning til alle reiseutgifter i studieåret.

Uavhengig av om utdanningen varer for eksempel i fire måneder eller et helt studieår, er den første reisen en student eller elev tar til og fra studieområdet nødvendig. For å bidra til å muliggjøre utdanningen, får derfor studenter og elever dette tilskuddet til å dekke utgifter til denne reisen. Ytterligere reiser kan derimot anses som valgfrie for de aller fleste. Situasjonen for utenlandsstudenter har i stor grad forandret seg siden ordningen ble utvidet fra én til to tur-retur-reiser per studieår i St.meld. nr. 19 (1996–1997) *Om studier i utlandet*. Nyborgutvalget i 1994 anbefalte utvidelsen både som en administrativ forenkling av ordningen og en innsparing som tok utgangspunkt i det som den gangen var faste satser basert på studentflypriser⁶. Dagens marked for flybilletter og andre fremkomstmidler ser svært annerledes ut enn for 25 år siden, og

⁴ Buland, T. (2011). Privatisteksamen - en vei tilbake på sporet. Trondheim: NTNU Skole- og læringsforskning.

⁵ Nesmann, M. & Kovač, V.B. (2016).

⁶ Se [St.meld. nr. 19 \(1996-1997\) Om studier i utlandet](#), s. 6.

studentflypriser er nesten totalt utfaset. Departementet mener at grunnlaget for å støtte to reiser har endret seg.

Departementet foreslår derfor at alle studenter og elever utenfor Norden får 35 prosent stipend til bare én tur-retur-reise. Resten blir tilbudt som lån. Dette betyr at en student eller elev som tar utdanning i utlandet som varer i mer enn seks måneder, fremdeles vil bli tilbudt det samme støttebeløpet til to tur-retur-reiser som i dag, men studenten/eleven vil bare få 35 prosent stipend for den første reisen, og få tilbud om lån til den eventuelle andre reisen. Studenter og elever som tar utdanning i utlandet som varer i seks måneder eller mindre per studieår, blir ikke berørt av forslaget. De fleste utvekslingsstudentene vil dermed ikke oppleve noen forskjell.

Departementets forslag

Departementet foreslår å endre ordningen med lån og stipend til reiser utenfor Norden slik at studenter og elever får 35 prosent stipend til kun én tur-retur-reise. Låneandelen blir dermed 65 prosent til én tur-retur-reise, og for studenter og elever som tar utdanning som varer i mer enn seks måneder, vil låneandelen være 100 prosent til ytterligere en tur-retur-reise. Se kapittel 8 for forslag til endring i §§ 65 og 92.

5. Endret beregningsmetode for hvor lenge deltidsstudenter og – elever kan få lån og stipend

Gjeldende rett

Studenter og elever som tar annen utdanning enn videregående opplæring med ungdomsrett, har i dag rett til lån og stipend i åtte år, uavhengig av om en tar utdanning på heltid eller deltid. Ph.d.-studenter i utlandet får utvidet retten med inntil i fire år, mens retten til lån og stipend som brukes til folkehøgskole og grunnskoleopplæring er begrenset til henholdsvis to og fire år. Antall år med lån og stipend kan utvides ved forsinkelse på grunn av fødsel, sykdom og nedsatt funksjonsevne. Antall år med rett til lån og stipend til grunnskoleopplæring eller folkehøgskoleutdanning kan likevel ikke utvides.

Departementets vurderinger og forslag

Våren 2020 lanserte regjeringen *Meld. St. 14 (2019–2020) Kompetansereformen – Lære hele livet* der et av målene er å stimulere flere enkeltpersoner til å investere i sin egen kompetanse. Utdanningsstøtteordningene er ett av de viktigste virkemiddelene for å bidra til å nå dette målet. Regjeringen har derfor innført en rekke tiltak som skal gjøre utdanningsstøtteordningene mer fleksible og tilgjengelige også for de som ikke er heltidsstudenter.

Som en del av Kompetansereformen fjernet regjeringen fra og med studieåret 2020–2021 den nedre grensen på 50 prosent av en fulltidsutdanning for å få lån og stipend. I tillegg vil en student eller elev nå få et lån- og stipendbeløp i samsvar med hvor stor prosentandel av en fulltidsutdanning studenten/eleven tar. For eksempel vil en student som tar 30 prosent av en utdanning, ha rett til 30 prosent lån og stipend.

Dagens tidsramme på åtte år med lån og stipend kan nå stå i veien for kompetansereformens målsetninger ettersom beregningsmetoden ikke tar hensyn til deltidsutdanning, det vil si den prosentandelen av en fulltidsutdanning en student eller elev tar. Enten en student tar eksempelvis ett år med ti prosent av en fulltidsutdanning eller ett år med 100 prosent av en fulltidsutdanning, vil begge telle som ett av de åtte årene etter dagens regler. Den som ønsker å utdanne seg videre på deltid over flere år, men som allerede har en lengre grunnutdanning, vil da raskt bruke opp de åtte årene med rett til lån og stipend.

Departementet foreslår derfor en ny beregningsmetode som baserer seg på antall studiepoeng fremfor antall år, slik at utdanningsstøtten kan tas ut fleksibelt over lengre tid enn åtte år for studenter og elever som tar utdanning på deltid. Den nye beregningsmetoden innebærer at alle vil ha rett til lån og stipend til en utdanning som tilsvarer åtte år med fulltidsutdanning, men den enkelte får større valgfrihet rundt bruk av tidsrammen. Endringen bygger på regjeringens satsinger i Kompetansereformen og vil gjøre det mulig for enda flere å ta deltidsutdanning og investere i sin egen kompetanseutvikling. Det skal bli enklere å kombinere deltidsutdanning med deltidsarbeid ved for eksempel å sikre tilgang til lån for å finansiere videreutdanning.

Rammen skal beregnes ut fra et maksimalt antall studiepoeng for åtte år med fulltidsutdanning, det vil si 480 studiepoeng. Studenter og elever vil maksimalt bruke 60 studiepoeng eller tilsvarende av tidsrammen i løpet av et studieår på inntil 12 måneder. De som tar mer enn 60 studiepoeng eller tilsvarende i løpet av et studieår, vil ikke få lån og stipend i færre semestre enn de som tar 60 studiepoeng eller tilsvarende.

Selv om rammen settes til 480 studiepoeng, gir ikke alle utdanninger uttelling i form av studiepoeng. I slike tilfeller vil Lånekassen regne tid om til studiepoeng. For eksempel tilsvarer ett år i videregående opplæring på fulltid⁷, som gir uttelling i form av årstimer, 60 studiepoeng. Det blir også beregnet slik at et språkkurs med en varighet på tre måneder, tilsvarer 18 studiepoeng, mens en yrkessjåførutdanning tatt på fulltid på seks uker tilsvarer ni studiepoeng. Ett år med folkehøgskole som tas innenfor de to årene søkere har rett til i dag, vil også bli beregnet til 60 studiepoeng.

Studenter og elever som ved innføringen av endringen ennå ikke har brukt opp rammen på åtte år etter dagens regelverk, vil få lån og stipend beregnet med studiepoeng og ikke dager fra og med 2021–2022. Endringen vil derimot ikke ha tilbakevirkende kraft. Studenter og elever som ved innføringen av endringen har brukt opp retten til lån og stipend i åtte år etter gjeldende regelverk, vil ikke ha rett til ytterligere lån og stipend.

Departementets forslag

Departementet foreslår å endre beregningen av hvor lenge søkere har rett til lån og stipend, fra antall år til antall studiepoeng, slik at lån og stipend kan tas ut fleksibelt over lengre tid enn åtte år for elever og studenter som tar utdanning på deltid. Departementet viderefører dagens regler om inntil fire år med utvidet rett til lån og stipend for ph.d.-studenter i utlandet, og grensen på to og fire år for henholdsvis folkehøgskoleutdanning og grunnskoleopplæring. Se kapittel 8 for forslag til endring i § 70 første ledd første punktum.

6. Regeltekniske forslag

Endringene beskrevet her, vil ikke innebære endringer i praksis og har ikke budsjettkonsekvenser. Endringene vil medføre at forskriftens ordlyd gjenspeiler hva som er etablert forvaltningspraksis i Lånekassen i dag.

6.1 Unntak fra vilkår om behovsprøving av inntektsavhengig stipend mot forsørgerinntekt

Gjeldende rett

Elever som har rett til videregående opplæring etter opplæringslova § 3-1 og som kommer fra en familie med særlig svak økonomi, kan få inntektsavhengig stipend. Stipendet behovsprøves mot

---

⁷ For elever uten ungdomsrett etter opplæringslova § 3-1

forsørgernes inntekt i fastsettingen av formues- og inntektsskatt, jf. forskrift om utdanningsstøtte § 54.

Det kan gjøres unntak fra behovsprøvingen mot inntekten til en av eller begge forsørgerne. Dette gjelder blant annet dersom eleven ikke får tilskudd av forsørgerne av særlig tyngende sosiale grunner. Dette er regulert i § 55 andre ledd bokstav c. Etter fast praksis i Lånekassen blir det gjort unntak fra behovsprøvingen dersom eleven opplyser om særlig tyngende sosiale grunner som kan ha betydning for forsørgernes evne til å yte tilskudd til utdanningen. Lånekassen krever ikke at eleven dokumenterer eller på annen måte godtgjør at et slikt tilskudd er umuliggjort av særlige tyngende sosiale grunner.

Departementets vurderinger og forslag

Slik forskrift om utdanningsstøtte § 55 andre ledd bokstav c er utformet, kan det forstås slik at en elev må fremlegge dokumentasjon som både viser at eleven ikke har noen mulighet til å få tilskudd fra forsørgerne, samt at det må påvises en direkte årsakssammenheng mellom denne manglende muligheten for tilskudd og de særlig tyngende sosiale grunnene. Intensjonen med denne regelen er derimot at dersom en elev får liten støtte fra en av forsørgerne og det er sannsynliggjort at dette er på grunn av særlig tyngende sosiale grunner som eleven har fremlagt, skal Lånekassen kunne se bort fra inntekten til den forsørgeren.

Det er i dag svært få saker Lånekassen behandler etter denne hjemmelen. Det kan i disse sakene være krevende for en elev å skaffe dokumentasjon eller på en annen måte godtgjøre denne årsakssammenhengen. I situasjoner hvor familiemedlemmer er i konflikt med hverandre, vil et krav om å dokumentere manglende tilskudd og årsaken for dette, bidra til å øke konfliktnivået og være belastende for eleven. Regelen skal derfor gi rom for at det på mange ulike måter skal kunne dokumenteres at det finnes særlig tyngende sosiale grunner, og at disse grunnene gjør det sannsynlig at en elev ikke får tilstrekkelig støtte fra en forsørger. Det vil kunne være tilstrekkelig med for eksempel en rettskraftig dom eller en beskrivelse av situasjonen fra eleven.

Dokumentasjonskravet skal ikke være til vesentlig ulempe for eleven, og det ligger ingen absolutt krav om dokumentasjon på selve årsakssammenhengen.

Begrepet «tilskudd» skaper også utfordringer, ettersom det ikke har et klart innhold. En naturlig forståelse av «tilskudd» vil dekke vanlig barnebidrag, fastsatt etter privat avtale eller av Nav, men det kan også bety penger direkte fra forsørgeren, for eksempel til fritidsaktiviteter eller til kjøp av nye klær. Tilskudd kan innebære både regelmessig og sporadisk betaling. Slik regelen er utformet, kan en få inntrykk av at unntaket gjelder bare når eleven ikke har noen mulighet til å få noen form for økonomisk støtte fra forsørgeren. Dette er imidlertid ikke i tråd med intensjonen, slik den er nevnt over.

Departementet foreslår derfor at ordlyden presiseres slik at det sentrale er de tyngende sosiale grunnene. Det må tydeliggjøres at i saker hvor eleven får lite økonomisk bidrag fra forsørgeren, og disse tyngende sosiale grunnene fremstår som en sannsynlig årsak til dette, vil Lånekassen kunne se bort fra forsørgerens inntekt. Endringen innebærer ingen endring i Lånekassens praksis; det vil fremdeles være den samme søkergruppen som omfattes av dette unntaket. Presiseringen gjør likevel at intensjonen med regelen bedre blir ivaretatt.

Departementets forslag

Departementet foreslår å endre ordlyden i § 55 andre ledd bokstav c slik at begrepet «tilskudd» erstattes med «økonomisk bidrag», og at beskrivelsen av kravet til årsakssammenheng mellom økonomisk bidrag og den særlige, tyngende sosiale grunnen, endres. Forslaget vil tydeliggjøre

dagens praksis om at Lånekassen kan gjøre unntak fra behovsprøving mot forsørgers inntekt dersom det er særlig tyngende sosiale grunner som fremstår som en sannsynlig årsak til at eleven ikke får økonomisk støtte fra sine forsørgere. Se kapittel 8 for forslag til endring.

6.2 Beregning av tillegglån for søkere som tar permisjon på grunn av fødsel eller adopsjon

Gjeldende rett

Studenter og elever som får eller adopterer barn, får etter § 36 lån og stipend som foreldrestipend i inntil 49 uker. Foreldrestipendbeløpet beregnes ut fra den gjennomsnittlige prosentandelen av fulltidsutdanning som en student eller elev hadde de siste fire månedene før fødselen eller adopsjonen (opptjeningstiden).

Utgangspunktet er at alt lån som søkere har fått i opptjeningstiden skal bli gitt som foreldrestipend, for eksempel basislån, lån til skolepenger i Norge, osv. Det er likevel noen unntak i hva som kan gjøres om til foreldrestipend: utstyrsstipend, tilleggsstipend til søkere med nedsatt funksjonsevne, tillegglån til søkere som er 18 år eller eldre med barn under 16 år, tillegglån til søkere som er 30 år eller eldre og lån til skolepenger til nettutdanning ved et lærested i et annet EØS-land enn Norge, inngår ikke i foreldrestipendet.

Søkere som får eller adopterer barn kan likevel ha rett til andre lån og stipend etter reglene som gjelder for de enkelte lånene og stipendene. Utstyrsstipend, tillegglån til søkere som er 18 år eller eldre med barn under 16 år og tillegglån til søkere som er 30 år eller eldre, blir gitt til nye foreldre etter vilkårene som står i henholdsvis §§ 50, 68, 95 og 96. Dette gjelder også når søkeren tar permisjon fra utdanning på grunn av fødsel eller adopsjon. Retten til lån og stipend mens en søker er i permisjon fra utdanning på grunn av fødsel eller adopsjon, er likevel begrenset til den perioden det kan bli gitt foreldrestipend for, jf. § 36 sjette ledd siste punktum. Dette gjelder også for søkere som ikke nødvendigvis har rett til foreldrestipendet, men har rett til andre lån og stipend.

Departementets vurderinger og forslag

I Granavolden-plattformen ønsker regjeringen å gjøre det lettere å lære hele livet og å forbedre utdanningsstøtteordningen for studenter med barn. Fra studieåret 2020–2021 ble det derfor innført et tillegglån for søkere som er 30 år eller eldre, samt et tillegglån for søkere som er 18 år eller eldre og som har barn under 16 år.

Studenter som får eller adopterer barn mens de er i utdanning, vil ha de samme økonomiske forpliktelsene overfor sine barn som andre studenter med barn. Nye foreldre som tar permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, har derfor etter § 36 sjette ledd siste punktum rett til lån og stipend, begrenset til den perioden det kan bli gitt foreldrestipend for. Dette gjør at uavhengig av hvorvidt en søker har rett til foreldrestipend, kan søkeren ha rett til et tillegglån så lenge søkeren oppfyller de øvrige vilkårene for det lånet, og så lenge det er innenfor den perioden det kunne bli gitt foreldrestipend for. Slik er også tilfellet for andre lån og stipend, eksempelvis utstyrsstipend for elever som har rett til videregående opplæring etter opplæringslova § 3, men som har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon.

Gjeldende regelverk spesifiserer likevel ikke hvordan tillegglånet skal beregnes når en søker er i permisjon på grunn av fødsel eller adopsjon, og departementet ønsker å presisere dette for å unngå misforståelser. Departementet foreslår derfor å tydeliggjøre utgangspunktet for beregningen i slike tilfeller i §§ 68, 95 og 96 som gjelder tillegglånene. Når en søker har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, blir det aktuelle tillegglånet vedkommende søker, beregnet ut fra

den gjennomsnittlige prosentandelen av fulltidsutdanning som søkeren hadde de siste fire månedene før fødsel eller adopsjon (opptjeningstiden), jf. § 36 syvende ledd.

De samme vilkårene for tillegglånene ellers angitt i §§ 68, 95 og 96, gjør seg fremdeles gjeldende også for søkere som får tillegglån mens de er i permisjon på grunn av fødsel eller adopsjon. Dette innebærer for eksempel at tillegglån som denne søkergruppen får i den perioden det kan bli gitt foreldrestipend for, blir regnet med i den totale kvoten for tillegglånene, jf. §§ 68, 95 og 96 siste ledd.

Departementets forslag

Departementet foreslår å presisere at dersom søkeren tar permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, beregnes tillegglånet etter reglene i § 36 syvende ledd, det vil si den gjennomsnittlige prosentandelen av fulltidsutdanningen som søkeren hadde i opptjeningstiden før fødsel eller adopsjon. Etter gjeldende § 36 sjette ledd siste punktum, er denne retten begrenset til den perioden det kan gis foreldrestipend for. Se kapittel 8 for forslag til endring i §§ 68, 95 og 96.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene som er omtalt i kapittel 3–5 innebærer realitetsendringer med budsjetteffekt. For at disse skal gjennomføres, kreves det bevilgningsvedtak i Stortinget. Forslagene er blitt fremmet i statsbudsjettet for 2021. Se Kunnskapsdepartementets fagproposisjon for informasjon om bevilgningsendringer som følge av forslagene.

Forslagene som er omtalt i kapittel 6 innebærer ikke realitetsendringer og har ingen budsjetteffekt.

8. Utkast til forskrift om endring i forskrift om utdanningsstøtte

Departementet gjøre oppmerksom på at satsene i dette høringsutkastet er identiske med satsene for studieåret 2020–2021, og vil bli oppdatert med satser som gjelder for studieåret 2021–2022 i forbindelse med fastsetting av forskriften.

Forskrift om endring i forskrift om utdanningsstøtte

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dd.mm.2021 med hjemmel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven) §§ 4, 5, 6 og 7

I

I forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:

§ 55 andre ledd bokstav c skal lyde:

Særlig tyngende sosiale grunner gjør at søkeren ikke får økonomisk bidrag fra forsørgerne.

§ 65 første til tredje ledd skal lyde:

En søker som tar utdanning i land utenfor Norden, og som har folkeregistrert adresse i Norge, har rett til lån og stipend til dekning av utgifter til reiser mellom Norge og regionen lærestedet ligger i.

Søkeren har rett til 65 prosent per region som lån og 35 prosent per region som stipend etter satsene i fjerde kolonne i tabellen under:

Region	Lån (65 %)	Stipend (35 %)	Sum i studieåret 2020–2021
Europa	1 661 kr	895 kr	2 556 kr
Afrika	6 824 kr	3 674 kr	10 498 kr
Asia	5 700 kr	3 070 kr	8 770 kr
Nord- og Mellom-Amerika	6 194 kr	3 336 kr	9 530 kr
Sør-Amerika	7 931 kr	4 271 kr	12 202 kr
Oseania	9 038 kr	4 866 kr	13 904 kr

Søkere som tar utdanning som varer lenger enn 6 måneder per studieår, har også rett til et lån etter satsene i tabellen under:

Region	Sats i studieåret 2020–2021
Europa	2 556 kr
Afrika	10 498 kr
Asia	8 770 kr
Nord- og Mellom-Amerika	9 530 kr
Sør-Amerika	12 202 kr
Oseania	13 904 kr

Nåværende tredje og fjerde ledd blir fjerde og femte ledd.

§ 68 andre ledd skal lyde:

Dersom søkeren har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, blir tillegslånet beregnet etter reglene i § 36 syvende ledd.

Nåværende andre, tredje, fjerde og femte ledd blir tredje, fjerde, femte og sjette ledd.

§ 70 første ledd første og andre punktum skal lyde:

En søker har rett til lån og stipend til utdanning som tilsvarende inntil 480 studiepoeng. 1 år med lån og stipend teller maksimalt 60 studiepoeng eller tilsvarende av den totale perioden søkeren kan få lån og stipend.

Nåværende andre, tredje og fjerde punktum blir tredje, fjerde og femte punktum.

§ 77 andre ledd skal lyde:

Søkere som tar privatisteksamen i fag innen videregående opplæring som søkeren har bestått tidligere, har ikke rett til omgjøring av basislån til utdanningsstipend.

§ 92 første til fjerde ledd skal lyde:

En søker som tar utdanning i land utenfor Norden, og som har folkeregistrert adresse i Norge, har rett til lån og stipend til dekning av utgifter til reiser mellom Norge og regionen lærestedet ligger i.

Søkeren har rett til 65 prosent per region som lån og 35 prosent per region som stipend etter satsene i fjerde kolonne i tabellen under:

Region	Lån (65 %)	Stipend (35 %)	Sum i studieåret 2020–2021
Europa	1 661 kr	895 kr	2 556 kr
Afrika	6 824 kr	3 674 kr	10 498 kr
Asia	5 700 kr	3 070 kr	8 770 kr
Nord- og Mellom-Amerika	6 194 kr	3 336 kr	9 530 kr
Sør-Amerika	7 931 kr	4 271 kr	12 202 kr
Oseania	9 038 kr	4 866 kr	13 904 kr

Søkere som tar utdanning som varer lenger enn 6 måneder per studieår, har også rett til et lån etter satsene i tabellen under:

Region	Sats i studieåret 2020–2021
Europa	2 556 kr
Afrika	10 498 kr
Asia	8 770 kr
Nord- og Mellom-Amerika	9 530 kr
Sør-Amerika	12 202 kr
Oseania	13 904 kr

Søkere som tar kurs som varer i mindre enn 4 uker ved de norske studiesentrene og instituttene i utlandet, har bare rett til lån til reiser. Lånet gis med samme beløp som det samlede lånet og stipendet i andre ledd.

§ 95 tredje ledd skal lyde:

Dersom søkeren har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, blir tilleggslånet beregnet etter reglene i § 36 syvende ledd.

Nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.

§ 96 andre ledd skal lyde:

Dersom søkeren har permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel eller adopsjon, blir tilleggslånet beregnet etter reglene i § 36 syvende ledd.

Nåværende andre, tredje, fjerde og femte ledd blir tredje, fjerde, femte og sjette ledd.

II

Endringene trer i kraft 15. april 2021, med virkning fra 16. august 2021.

9. Forslag til endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge

Etter gjeldende forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte § 3 tredje ledd, godkjennes utdanninger etter folkehøyskoleloven eller etter voksenopplæringsloven § 17.

Som følge av Prop. 96 L (2019-2020) oppheves voksenopplæringsloven § 17 fra 1. januar 2021, og innholdet flyttes fra samme dato til friskolelova § 6A-1. Departementet foreslår å endre henvisningen i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge på bakgrunn av disse lovendringene. Forslaget er regelteknisk og innebærer ingen endrede rettigheter eller praksisendringer.

Utkast til forskrift om endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge **Forskrift om endring i forskrift om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge**

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dd.mm.2021 med hjemmel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven) § 4

I

I forskrift 27. mars 2020 nr. 562 om godkjenning for utdanningsstøtte i Norge gjøres følgende endring:

§ 3 tredje ledd skal lyde:

Utdanning etter folkehøyskoleloven eller etter friskolelova § 6A-1 godkjennes for utdanningsstøtte.

II

Endringen trer i kraft straks.